

Systemové pojetí výchovy

1. Pojmy-systém, základní prvky výchovného systému
2. Objekt a subjekt výchovy, výchovné cíle a prostředky výchovy
3. Proměny vztahů mezi cíli, prostředky a podmínkami výchovy

Literatura: Blížkovský, B. Systemová pedagogika.

Ostrava: Amosium, 1992.

Pelikán, J. Výchova jako teoretický problém. Ostrava: Amosium, 1995.

System-relativně uzavřený celek, který je tvořen prvky, strukturou a funkcí prvků.

Struktura je síť vzájemných vazeb a vztahů mezi prvky systému.

Funkce prvku je působení prvku v systému, ať jej ovlivňuje kladně (eufunkce) nebo záporně (disfunkce).

Základní prvky výchovného systému:

1. Subjekt a objekt výchovy
2. Podmínky, ve kterých se výchova uskutečňuje
3. Soustava výchovných cílů
4. Soustava výchovných prostředků

Výchova je tím účinnější, čím větší je relativní soulad jejích podmínek, cílů a prostředků.

Výchovný proces – systémové pojetí

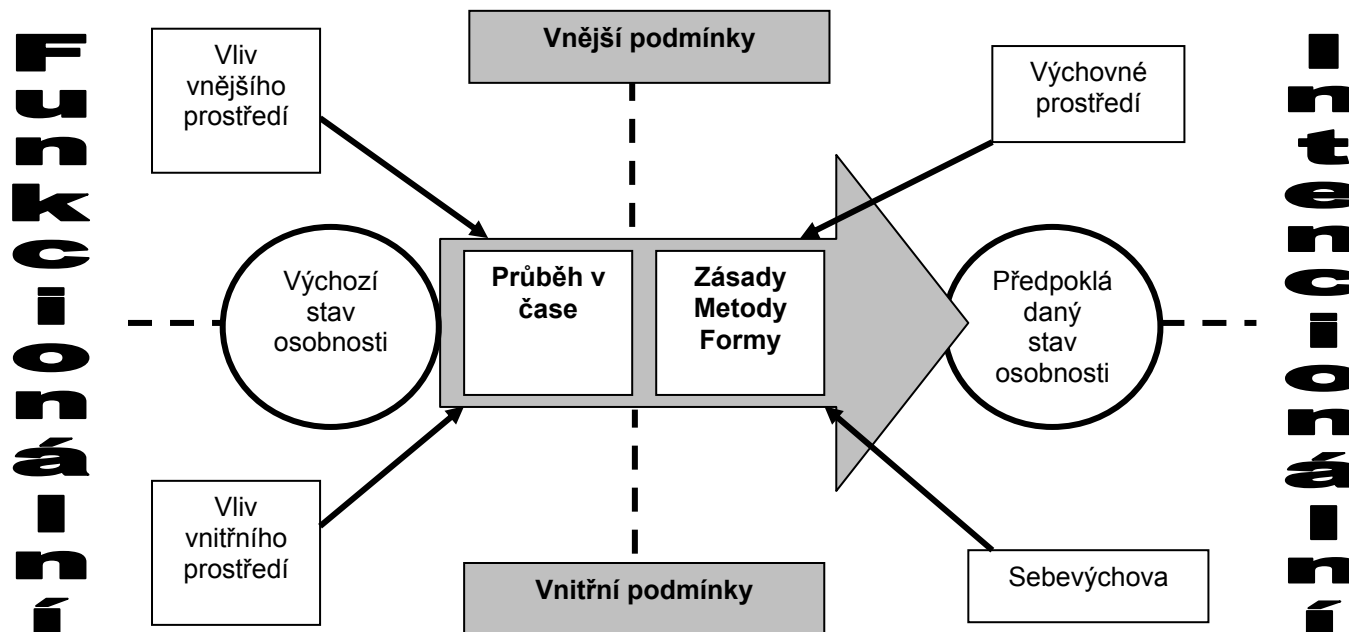
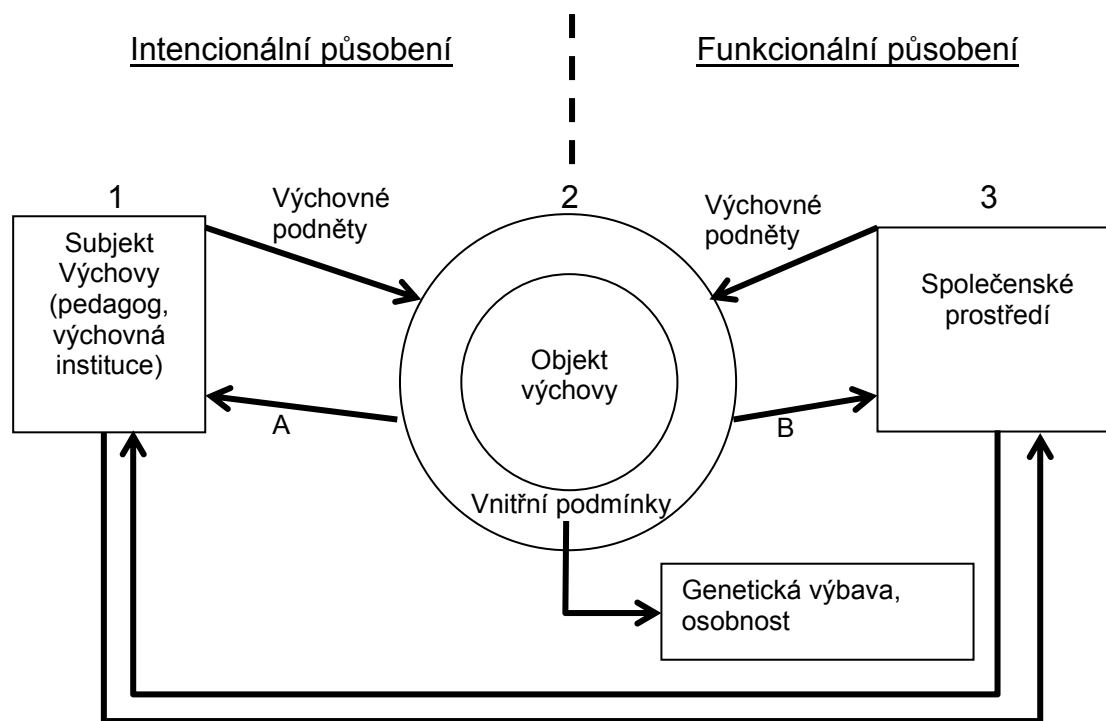

Schéma systému výchovy (skladba podle prvků a vazby mezi nimi)

Podmínky výchovy jsou charakterizovány celkovou dosaženou úrovní života a životního prostředí vychovávaných i vychovatelů – jsou dány tím co existuje, včetně zjevných a skrytých možností.

Součástí podmínek jsou sociální (interpersonální) vztahy, které se na výchově podílejí, tedy nejen věcné (materiální) skutečnosti.

Podmínky ovlivňují volbu (výběr) výchovných cílů a prostředků.

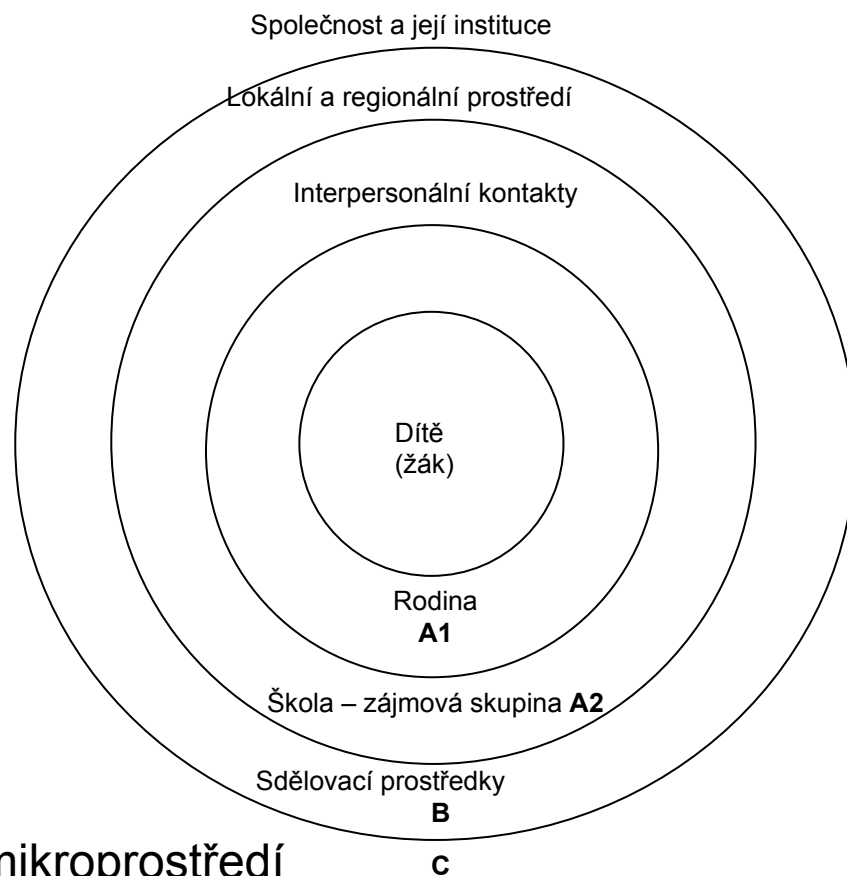
Vnější a vnitřní podmínky výchovy:

Vnější podmínky výchovy jsou sociální a přírodní okolnosti, které výchovu ovlivňují.

Vnitřní podmínky výchovy tvoří dosažená úroveň a předpoklady vychovávaných jedinců a skupin (jejich věkové, individuální a skupinové zvláštnosti).

Vnější a vnitřní podmínky výchovy se vzájemně ovlivňují a podmiňují.

Schéma sociálního prostředí z hlediska jeho vlivu na dítě(žáka)

- A - sociální mikroprostředí
- B - sociální mezoprostředí
- C - sociální makroprostředí

Orientace v podmínkách rodinného prostředí:

Materiálně – ekonomické faktory rodinného prostředí

Můžeme rozdělit do několika skupin. Patří sem především:

- otázka zařazení rodiny a jejích aktivit do ekonomického makrosystému společnosti,
- individuální spotřeba rodiny jako součást životního způsobu rodiny a z toho plynoucí aspekty,
- problematika zaměstnanosti rodičů, otců i matek a vliv této skutečnosti na děti,
- vliv techniky a technických prostředků na život současné rodiny a některé další otázky, např. materiální podmínky pro zájmovou činnost dětí, pro přípravu dětí do školy a podobně.

Demograficko – psychologické podmínky rodinného prostředí zahrnují v našem pojetí především dva okruhy problémů:

- přirozenou strukturu rodiny a aspekty vyplývající z působení otcovského, mateřského, sourozeneckého a prarodičovského,
- vnitřní stabilitu rodiny jako základnu emocionální atmosféry rodinného prostředí a předpoklad existence a přirozeného rozvíjení všech dimenzí rodinného života.

V kulturně – pedagogické stránce rodinného prostředí se kromě některých již zmíněných faktorů odráží především:

- hodnotová orientace a vzdělání rodičů,
- míra pedagogizace rodinného prostředí- patrná například z připravenosti rodiny na výchovu dětí a z účelného využívání pedagogických prostředků v souladu s privátními a společenskými záměry a některé další podmínky, které mají vliv na vytváření postojů dětí k lidem, ke vzdělání, práci, kultuře, politice a vůbec k životu.

Cíle výchovy

- cíl výchovy znamená orientaci k určitým hodnotám,
- cíle výchovy postihují vědomě zvolené pedagogické možnosti,
- cíle vymezují směr žádoucího vývoje vychovávaných a působení vychovávajících,
- cíle výchovy mají být přiměřené podmínkám vnějším i vnitřním,
- cíle výchovy jsou rozlišovány jako-obecné, specifické, autonomní, heteronomní, adaptační, anticipační.....
(viz odbor. literatura-např. Jůva, V. Úvod do obec. ped.)

Prostředky výchovy – „nástroje“ umožňující dosažení výchovných cílů

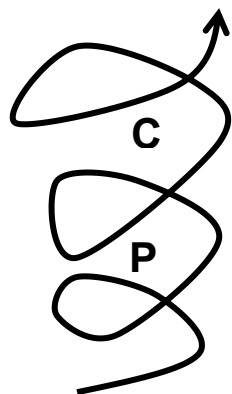
- širší vymezení pojmu zahrnuje prostředky materiální i nemateriální povahy (výchovné zásady, metody, organizační formy) a dále celou sféru materiálních prostředků (pomůcek, učeben.....)
- užší vymezení pojmu zahrnuje jen prostředky materiální

Proměny vztahů mezi cíli, prostředky a podmínkami výchovy

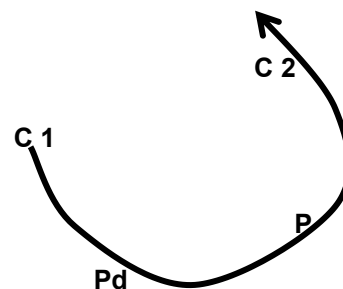
C = cíle

P = prostředky

Pd = podmínky

Pd

Optimální využití podmínek a prostředků napomáhá k dosažení vyšších cílů (C1 – C2)